

Myter og fakta om kaliber 12 og 20

For få år siden brugte kun ganske få danske jægere haglgeværer i kaliber 20, men i dag ses flere og flere af disse geværer på jagt. Der er masser af myter og fordomme omkring kaliber 20, ikke mindst, at det er et kaliber, som ikke er egnet til almindelig jagt. JAGT, Vildt & Våben kigger "lillebroderen" efter i sømmene. Og vi tillader os at punktere nogle af myterne.

Af Thorkild Ellerbæk

Det tiltrækkende ved haglgeværer i kaliber 20 er først og fremmest, at de i mange tilfælde har et mere elegant og mindre klodset udseende end standardgeværer i kaliber 12. Og det er der efter-

hånden en del, som synes er ganske tillokkende. At 20'eren i de fleste udgaver samtidig har en lidt lavere vægt end 12'eren, anser mange også for et plus. Ikke mindst kvindelige og ældre jægere

En af myterne går på, at man skal

være meget bedre til at skyde og ramme med en 20'er end med en almindelig 12'er. Som argumenterne lyder: Patronerne er mindre, der er mindre power i haglene, og der er færre hagl – så derfor skal man ramme bedre.

Men det er kun sandheder til en vis grad. Ja, patronerne er mindre, men der er et meget stort udvalg af patroner i kaliber 20 i dag i både stål og Bismuth, så det vil være muligt at finde en patron, som matcher de mest almindelige patroner i kaliber 12.

Der er derfor ikke nødvendigvis mindre power i en kaliber 20-patron. Den mest almindelige kaliber 12-patron er enten 30 eller 32 gram hagl i 70 mm. Den bruges i forskellige haglstørrelser til al slags jagt her i landet. Hvis man fx vælger en kaliber 12 standardpatron (Jaguar Hunting Steel) i 30-32 gram, går den ud med 420 meter i sekundet ved munden. Det er en effektiv patron. Sammenligner vi med den samme patron i kaliber 20 (Eley VIP Steel) har den 24 gram hagl, som går ud med 410 m/sek.

Det vil sige, at der ganske vist er 6-8 gram hagl mindre i ladningen, men udgangshastigheden er stort set identisk.

For nogle synes 6-8 gram måske af meget, men for gennemsnitsjægeren

har det ikke nogen praktisk betydning.

Det kan man se på en testskive, hvor der er skudt på 25 meters afstand med en Cæsar Guerini Figura i kaliber 12 og en Beretta Silver Pigeon i kaliber 20 med patroner af samme type (men med ovennævnte forskel). Og med samme choke.

I PRAKSIS DET SAMME

Guerinien i kaliber 12 sætter ca. 140 hagl i skiven, men Berettaen sætter ca. 120 hagl i skiven. En snes ekstra hagl gør ikke den store forskel på effektiviteten i praktisk jagt. Og hvis man nærlæser haglspredningen på skiverne, kan man tydeligt se, at hvis vi anser haglene i centret af skiverne for de dræbende, er forskellen nærmest ikke eksisterende.

Adskillige testskydninger med både kaliber 12 og 20 viser samme resultater. Det er klart, at patronvalget kan have en afgørende betydning, når man har færre hagl at gøre godt med, så det er en god ide at teste forskellige typer på sin kaliber 20 på en skive (hvilket jo også gælder for en kaliber 12).

Mange vælger i dag at bruge kraftigere patroner til fx råvildt, ænder og gæs, og det er der megen fornuft i. Sammenligningen her er det samme, og de fleste af de anerkendte patronmærker fås også i op til 76 mm ladninger til kaliber 20. Ikke at det giver større haglvægt, men mere krudtpower.

Der er også en anden mulighed, som mange 20'er-skytter vælger, nemlig at stramme lidt på choke-indstillingen. I stedet for den mest normale kombination med 1/4 og 1/2 chokes vælger mange at gå en tak op til 1/2 og 3/4 i deres kaliber 20-geværer. Teoretisk giver det god mening at samle de færre hagl ved hjælp af chokes, men i praksis er forskellen næppe så voldsom.

For de jægere, som for alvor er konverteret til kaliber 20, giver det også god mening at vælge længere løb.

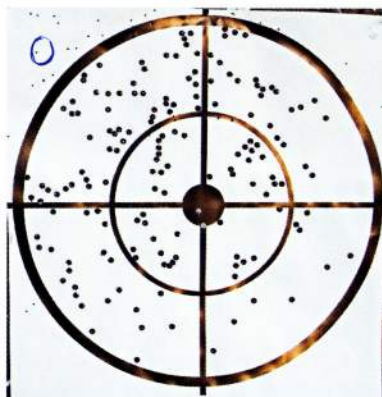
Flere ting spiller ind her, men bl.a. den mindre vægt i standard-20'eren kan have negativ indflydelse på balancen og svinget. Ved at lægge nogle centimeter i enden af piberne ▶

Når man ser dette foto med en 20'er i løbet til venstre, kan man ikke forestille sig, at nogle kan tage fejl. Men det sker, og den lille patron forsvinder hurtigt 15-20 cm ind i løbet, og med en 12'er oveni er der fare på færde.

Der har altid været Brownings i kaliber 20. Blandt de dyre modeller er de meget efterspurgt, men nu kan den nyeste model 725 også fås i kaliber 20. Den er meget populær i bl.a. England og USA.

På skiven til venstre ses fordelingen af hagl med en kaliber 12 Guerini Figura og 1/4 boring på 25 meter. På billedet til højre, samme afstand, samme boring, men en Beretta Silver Pigeon i kaliber 20. Der er ikke megen forskel, og ved praktisk skydning og jagt vil jeg påstå, at forskellen er betydningsløs.

► får man ofte kompenseret for netop svag balance, og svinget forbedres ofte ved længere løb.

LAVERE VÆGT

En lavere vægt i geværet er noget, mange går efter, når de vælger kaliber 20. Rent fysisk giver det sig selv, at en over/under i kaliber 12 vejer mere end et tilsvarende gevær i kaliber 20. Der ER mindre stål i konstruktionen, både i låsen og i piberne. Så vægten bliver lavere.

En standard over/under fra de fleste producenter vejer i dag mellem 3,1 og 3,3 kg. For nogle er 200 gram en væsentlig forskel i vægten, mens andre er ligeglade. Har man et behov for mindre vægt, er kaliber 20-udgaverne en udmærket løsning. Typisk vil 20'eren ligge 300-400 gram under 12'er vægten.

Altså kommer vægten på geværet ned under 3 kg. Det forudsætter dog, at der er tale om ægte 20'ere, som hele vejen igennem er nedskaleret i dimensionerne. Tidligere var der producenter, som "bare" monterede 20'er løb på en 12'er lås. Ikke nogen heldig kombination, og der er næppe nogen, som gør det i dag.

Så der kan altså hentes næsten et halvt kg på vægtskålen ved at gå fra en tung over/under til en lillesøster i kaliber 20, i øvrigt i samme model og udførelse.

Der er imidlertid et "men" i netop denne sammenhæng, og det hænger sammen med rekyle. Mange har den opfattelse, at sådan en lille 20'er

ikke giver ret meget rekyle. I hvert fald ikke sammenlignet med en rigtig "mandfolke-12'er". Den formodning har i tidens løb medført, at 20'erne ofte fik betegnelser som damebøsser, ladies guns og junior-geværer. Alt sammen i den sammenhæng, at lette geværer med mindre kaliber jo måtte være mindre barske at skyde med.

Det er både rigtigt og forkert. Men mest forkert, fordi rekyle ikke alene har noget med størrelse og krudtpower at gøre. Det har i høj grad også at gøre med vægt. Har man prøveskudt mange forskellige geværer i både kaliber 20 og 12, vil man vide, at der er stor forskel på rekylpåvirkningen. Den faktor, som giver fornemmelse af den værste rekyle, kommer fra dårlig tilpasning af geværet. Et gevær, der ikke passer, giver alt andet lige mere følt rekyle end det gevær, som man skyder med som en forlængelse af kroppen.

Når man skyder med et haglgevær, vil den såkaldt følte rekyle ikke være nær så stor som ved riffelskydning. Det skyldes, at ved haglskydning er geværet i bevægelse, forhåbentlig korrekt skuldret, og skuddet afgives mere eller mindre instinktivt. Altså faktorer, som gør, at vi fokuserer på selve vildtet mere end skuddet. Ved riffelskydning er vi i en fastlåst stilling, tager målrettet sigte og afgiver skuddet efter måske flere skunder. Psykologisk er vi klar over, at vi kommer til at mærke rekyle. Vi forventer den.

Den matematiske beregnede rekyle

er derfor ikke en faktor, som i jagtsammenhæng bør være afgørende, men vejledende. Det er interessant at se, hvordan forskellen er på den beregnede rekyle for forskellige våben og patroner. Især når vi sammenligner kaliber 20 med kaliber 12. Rekylen beregnes i denne model med joule som måleenhed.

REKYLE-REGNSKABETS TIME

Rekylen i en helt normal jagtpatron (30 gram hagl) i kaliber 12/70 i et normalt gevær på ca. 3,1 kg er 35,5 joule. Det er en rekyle, som de fleste kender og har en fornemmelse af.

Vil jeg skyde med en kaliber 20/70 og en helt amindelig patron (24 gram hagl), bliver rekylen 22,0 joule i et gevær med samme vægt som 12'eren. Men mange, der skyder kaliber 20 vil gerne have lidt ekstra power, så de vælger fx en 20/76 mm-patron, og så har vi pludselig en rekyle på 31,2 joule – altså stort set det samme som i 12'eren.

Hvis vi nu går ud fra, at kaliber 20-geværet vejer f.eks. 400 gram mindre end 20'eren, og vi beregner med samme patron (20/70/24 g), vil rekylende ende på omkring 30 joule. Altså har vi pludselig en rekylenergi, som er den samme som 12'eren.

At gå efter deciderede letvægtere i kaliber 20 kan være problematisk. Beregningen viser eksempelvis, at en kaliber 20 letvægt på 2,1 kilo (den findes, ja) mere end fordobler rekylende fra 22 til 46 joule. Jeg har prøvet det, og det er ikke en kombination, man vil ønske at bruge til mere end et par skud om dagen. Det er faktisk den samme rekyle som i dobbeltriffel kaliber .460 Nitro Express.

Praktisk erfaring viser, at forskellen på rekylende fra 30 til 35 joule nærmest ikke er mærkbar. Så på den led kan man sige, at de matematiske beregninger ikke skal afgøre, om det skal være en 20'er eller en 12'er. Fxer det enkleste at skyde med 28 gram hagl i sin kaliber 12. Så vil den beregnede rekyle være identisk med en kaliber 20 – nemlig 22 joule.

Det afgørende vil i den sidste ende være smag og behag, samt ikke mindst, hvad geværet skal bruges til. 20'eren kan sagtens for en gennemsnitsskytte have samme kvaliteter og effektivitet som en 12'er. Så drejer det sig om jagt, hvor man bevæger sig ▶

Cæsar Guerinis Ellipse Evo er et meget elegant gevær med round body. I kaliber 20-udgaven er den efter min mening det mest elegante i klassen under 30.000 kr. Men vær forsigtig med kal. 20 Light, den vejer kun 2,3 kg, og det kan give rekyl-problemer.

Berettas Silver Pigeon er et af de mest solgte og mest populære haglvåben i Danmark. Der er i dag flere, som gerne vil have denne nyklassiker i kaliber 20, og det kan de få. Den er i samme pris-klasse, og vægten er lige tilpas mindre end i storebroderen.

Selvfølgelig kan man også få sportspatroner i kaliber 20. Og sammenligner man de to mest almindelige typer, er der i netop denne sammenhæng lige mange hagl i hver patron: 24 gram. Så her er der ikke hentet noget på rekyl.

► meget og ikke skyder så mange skud, vil en lettere 20'er jo være et godt valg.

Med omtanke kan ønsket om både lettere våben og mindre følt rekyle godt opfyldes. Det kunne være en kaliber 20 med en vægt lige under tre kg. Kombineret med nogle af de "lettere" patroner med enten 21 eller 24 gram hagl vil det helt klart være et behageligt våben at skyde med. Fx er der flere med svaghed i ryggen eller andre led, som vil kunne have fordel af sådan en kombination. Sidegevinsten er så også den lavere vægt, når man bærer våbnet.

PAS PÅ DE SMÅ GULE

Skal det være en 20'er, som enten skal være et supplement til den gode gamle 12'er eller måske helt skal erstatte den, er der mange muligheder.

Hvis valget er, at 20'eren skal stå ved siden af 12'eren, og vi regner med at bruge dem begge til praktisk jagt, skal der lige en advarsel med: Pas på ikke at forveksle patronerne. Den klassiske dødssynd i denne sammenhæng er at putte en 20'er-patron

ind i 12'eren på jagt og konstatere: "Hov, der er ingen patron i", og så putter man en 12'er oveni. Der skal ikke megen fantasi til at forestille sig, hvad der sker, når 12'er-ladningen skydes af.

Det er bl.a. af sikkerhedshensyn, at 90 procent af alle kaliber 20-patroner er gule, så man kan se forskel. Men ulykken som ovenfor sker altså fra tid til anden, så et godt råd er at holde orden i patronerne og i hvert fald aldrig have de små gule i samme taske, som de andre!

I den brugte ende af hylden i jagtforretningerne står der mange 20'ere i god kvalitet, og det kan være muligt at finde en rigtig fin ældre side-by-side mellem de fleste, som jo er over/under.

De nye findes naturligvis også i side-by-side, hvor man oftest kommer lidt op i øverste ende af prislisen, som man generelt gør med side-by-sides. Men det kunne være Berettas Silver Hawk (som er udgået, men findes mange steder) eller samme firmas Parallelo, som kom på markedet sidste år. Ellers skal man kigge på spanske Arietta og AYA.

På over/under-hylden er udvalget meget større. De fleste producenter tilbyder i dag deres over/undere i både kaliber 12 og kaliber 20. Måske ikke lige fra premieredagen, men 20'eren kommer hen ad vejen. Det gælder fx Brownings meget roste model 725, som nu er kommet i kaliber 20 og har fået megen ros i den internationale presse.

Beretta har også flere modeller i kaliber 20, hvor den mest almindelige er Silver Pigeon, som er testet her i JAGT, Vildt & Våben både i kaliber 12 og 20. Sidstnævnte scorede lidt højere end 12'eren.

Cæsar Guerini er også med i kaliber 20-udbuddet, og her er det Ellipse Evo-modellen med round body, som springer i øjnene. Hvor udgaven i kaliber 12 er nydelig, er det samme gevær i kaliber 20 endog meget elegant.

Prismæssigt kan der være forskel på priserne, og det er som regel kaliber 20-udgaverne, som koster lidt mere end standard-12'eren. Det hænger sammen med det faktum, at der stadig bliver produceret flere 12'ere til verdensmarkedet end 20'ere. ■